

**การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน:
แนวคิด หลักการและการส่งเสริม**
**The Political Participation of People:
Concepts, Principles, and Promotion**

ภุริวัจน์ ปุณยวุฒิปริดา

Phuriwat Punyawutpreeda

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College
Corresponding Author, E-mail: phu9555@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ศึกษาแนวคิด หลักการและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ถือว่า เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนในการปกครองหรือการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาในชุมชนเพื่อจัดสรรทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การให้คำแนะนำปรึกษา การร่วมวางแผนและการร่วมดำเนินการ รวมถึงการควบคุมโดยตรงจากประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย เพราะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน เช่น การสร้างคุณภาพในการตัดสินใจที่ดีขึ้น การสร้างฉันทามติ การนำไปปฏิบัติที่ง่ายขึ้น การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้าย การรักษาความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การพัฒนาภาคประชาสังคมของสาธารณชน สำหรับหลักการมีส่วนร่วม เช่น กรณีที่ 1 การกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาล กรณีที่ 2 ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล กรณีที่ 3 การกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนระดับขั้นของการมีส่วนร่วมสามารถแยกได้ ดังนี้ 1) ระดับการให้ข้อมูล 2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน 3) ระดับการปรึกษาหารือ 4) ระดับการวางแผนร่วมกัน 5)

ระดับการร่วมปฏิบัติ 6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน สำหรับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถดำเนินการผ่านทางด้านต่าง ๆ เช่น ด้านระบบการศึกษา ด้านสื่อมวลชน ด้านรัฐบาลโดยตรง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การเมืองภาคประชาชน;
แนวคิดทางการเมือง

Abstracts

This article is to study the concept, principle, and promotion of political participation of people. It is the decentralization of governance or administration to people, including decision to solve the community problem to allocating resources for maximized benefits to community. Political participation is the process of collecting information, comments, counseling, joint planning, co-operation, and direct control by people. Hence, political participation seems like an important dynamics as a heart of democracy because it affects many aspects of benefits such as creating a good quality of decision, consensus oriented, easier implementation, avoiding bad encounters, maintaining credibility and righteousness, and civil society development. The principles of political participation are as follows: 1st case is action to support or demand the government leaders; 2nd case is an attempt to affect government operations or the election of government leaders; 3rd case is act of citizens of the state as required by law. For the classification of political participation, it is divided into six in following levels: 1) giving information; 2) public opinion; 3) consultation; 4) joint planning; 5) co-operation; 6) public control. The guidelines for promoting political participation can be implemented through various aspects such as educational system, social media, and direction to government.

Keywords: Political Participation; Civil Politics; Political Concepts

บทนำ

วิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมา พบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สภาพการเมืองการปกครองไม่มีความเจริญก้าวหน้าเป็นเพราะความอ่อนแอของภาคประชาชนที่ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปล่อยให้เป็นที่หรือการดำเนินการของนักการเมืองและข้าราชการที่มีอำนาจในกำหนดนโยบายปกครองบ้านเมืองเพียงฝ่ายเดียว แต่เมื่อการปฏิรูประบบการเมืองที่ก่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดตามหลักการและสิทธิของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ได้ขยายในหมู่ประชาชนที่ทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักการนี้มากขึ้น การตระหนักในความเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะความพยายามทำให้สิทธิพลเมืองทางการเมืองและทางสังคมเกิดขึ้นจริงและสร้างความเป็นสากลของสิทธิพลเมืองให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องนั้น ได้กลายเป็นที่มาของการเมืองภาคประชาชน (บุญทัน ดอกไธสง, 2552) ในประเทศไทยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ยอมรับทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็น

องค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามค่านิยมของอับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (วิชรา ไชยสาร, 2545: 44) โดยการเติบโตของภาคประชาชนดังกล่าวได้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อน มีความหลากหลายและกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจและส่งผลไปยังความไม่เสมอภาคทางการเมือง โดยเฉพาะการเข้าถึงศูนย์กลางของอำนาจภายในรัฐจะตกไปอยู่เพียงเฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีโอกาสทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคมเท่านั้น จนนำไปสู่การจำแนกความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาสภาพของการจำแนกชนชั้นก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นสถานะที่รัฐได้กำหนดและออกแบบขึ้นมาในอดีตเป็นระยะเวลาอันยาวนานและแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างทางสังคมไทย (มงคลเลิศ ด่านธานินทร์, 2551)

ดังนั้น บทความนี้จึงต้องการที่จะศึกษาแนวคิดและหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงแนวทางการส่งเสริมเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาและ

พัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของภาคประชาชนต่อไป

เนื้อเรื่อง

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

นักวิชาการหลายท่านได้นิยามคำว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้ เจมส์ แอล เครย์ตัน (2551: 3) ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน

บวรศักดิ์ อุวรรณโณและถวิลวดี บุรีกุล (2548: 15) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชนเพื่อให้ทุกคนมีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

เดวิด อีสตัน (David Easton, 1971) ให้ความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของ

กระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support)

ส่วนสถาบันพระปกเกล้า (2545: 2) อธิบายไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษานำ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ตลอดถึงการร่วมควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงหมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน รวมถึงการควบคุมโดยตรงจากประชาชนหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการ

เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตามและประเมินผลตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรม (คณะกรรมาธิการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านห้วยฮี้ จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยได้ดำเนินขั้นตอน ดังนี้ 1) ส่วนร่วมจัดตั้งคณะกรรมการ 2) กำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์ 3) กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ 4) ปลูกต้นไม้เพิ่มในพื้นที่ป่า 5) การปลูกฝังจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 6) จัดเวรยามลาดตระเวนเพื่อป้องกันการลักลอบตัดไม้และการจัดทำแนวป้องกันไฟป่า (วินิจ ฝาเจริญ, 2562: 145) ทั้งหมดขั้นตอนเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในเบื้องต้นเพื่อรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของชุมชน หรือกรรมาธิการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่อบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง เช่น การเสวนากลุ่มเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล การหาแนวทางพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ได้เส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสม สวยงาม ปลอดภัย และสามารถเชื่อมต่อเส้นทางไปยังที่พักหรือโฮมสเตย์ โดยมีภาคเอกชนก็นำชมบรรยากาศหมู่บ้าน เรียนรู้รูปแบบและวิถีชีวิตของชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลวันดอกเสี้ยวบาน การชิมรสอาหารพื้นบ้าน การจำหน่ายของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน (ชุตินันต์ สะสอง และคณะ, 2563: 81-82) ที่กล่าวมาเป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เพราะเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชุมชนและสามารถพัฒนาไปสู่การสร้างแรงกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาล ผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลได้หันมาช่วยเหลือประชาชนในการ

ส่งเสริมกระบวนการทางการเมืองการปกครอง เช่น การตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในอนาคต

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองหรืออำนาจปกครอง รวมถึงการพ้นจากอำนาจนั้น นอกจากนี้ ยังมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ เพราะฉะนั้น ผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตย หากจะอ้างความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง (Legitimacy) อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรมนี้ได้ ก็ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่า การใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้นถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผลเพียงพอ ผู้ปกครองจึงต้องไม่ละเมิดกฎหมายและใช้อำนาจการปกครองอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของแต่ละประเทศยังเป็นเครื่องชี้วัดที่แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์หรือเจตคติทางการเมืองและพัฒนาทางการเมืองของประเทศนั้น อาทิ ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยในยุโรป รัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในทางการเมืองสูง ประชาชน

มีความกระตือรือร้นและมีความพร้อมที่จะเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในด้านองค์ความรู้ทางการเมือง การกล่อมเกลາทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

รัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่ต้องการปฏิรูปการเมืองสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สาธารณสุขของรัฐธรรมนูญจึงมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประชาชนทุกคน โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์ (เจมส์ แอล เครย์ตัน, 2551: 21-25; กลุ่มงานผลิตเอกสาร, 2561: 17-19) ดังต่อไปนี้

1. คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากการปรึกษาหารือหรือการเสวนากับสาธารณชนช่วยก่อให้เกิดความชัดเจนในด้านวัตถุประสงค์ของนโยบายและความต้องการของโครงการที่ดำเนินการ ซึ่งทำให้การตัดสินใจที่จะเลือกปฏิบัติหรือการแสวงหาคำตอบมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. การใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง ในเบื้องต้นแม้การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียว แต่เมื่อก้าวโดยภาพรวมแล้ว จะประหยัดต้นทุนและ

เวลากว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียวอย่างมาก เพราะการตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนอาจทำให้เกิดการคัดค้านหรือการฟ้องร้องที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงและความล่าช้าอันจะเกิดขึ้นในระยะยาวในอนาคต

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันและสร้างความเข้าใจอันดีในระยะยาวระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความเห็นต่างกัน นอกจากนี้ ยังช่วยลดปัญหาการโต้แย้งหรือเห็นต่างทางการเมือง รวมถึงการช่วยสร้างความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

4. การนำไปปฏิบัติที่ง่ายขึ้น ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการหรือนโยบายต่าง ๆ ดังนั้น ประชาชนจะให้ความร่วมมืออย่างกระตือรือร้นในการขับเคลื่อนให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติในขั้นตอนต่อไป

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการหรือนโยบายเป็นการช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายในการทำงานอันจะ

เป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงในอนาคต

6. การรักษาความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม กระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส สุจริต และมีความชอบธรรมตามหลักธรรมาภิบาลด้วยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนให้เกิดการตัดสินใจที่ราบรื่น ปราศจากการโต้แย้งกันได้

7. การคาดการณ์ความหวั่งกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ได้มาทำงานร่วมกับประชาชนในกระบวนการมีส่วนร่วม จะได้รับทราบถึงความหวั่งกังวลและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกริยาตอบสนองของประชาชนต่อการตัดสินใจขององค์กรได้

8. การพัฒนาภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในรายละเอียดโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรม เรียนรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกฝนการเป็นผู้นำในการทำงานเป็นทีมและแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้มีนักวิชาการแยกอธิบายไว้ในลักษณะของกิจกรรมทางการเมืองเป็น 10 กรณี (วัชรวิไลไชยสาร, 2545: 44-98) ดังนี้

กรณีที่ 1 การกระทำเพื่อสนับสนุนหรือเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเผด็จการ เช่น การชุมนุมคัดค้านหรือสนับสนุนการกระทำของรัฐบาล การออกเสียงประชามติหรือการทำโพล (Pole) ที่แสดงให้เห็นถึงความเห็นของมหาชน ซึ่งจะมีผลต่อการคัดค้านหรือสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลและสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาล

กรณีที่ 2 ความพยายามที่จะสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือการเลือกผู้นำรัฐบาล เช่น การที่สื่อและประชาชนแสดงความเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลหรือการปรับคณะรัฐมนตรี

กรณีที่ 3 การกระทำของพลเมืองของรัฐตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การร่วมชุมนุมและการยื่นข้อเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

กรณีที่ 4 การมีส่วนร่วมโดยการมีตัวแทน (Representation) ซึ่งประชาชนต้องออกเสียงเลือกตั้งเพื่อสรรหาผู้แทนมาทำหน้าที่แทนตน ตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) หรือโดยอ้อม (Indirect Democracy) ที่เห็นว่า เป็นกรณีหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กรณีที่ 5 การกระทำอันแสดงถึงความรู้สึกแปลกปลอม (Alienation) ที่ทำให้ขาดความสนใจและขาดการกระทำได้ ซึ่งการไม่กระทำที่มาจากความรู้สึกแปลกปลอมอาจก่อให้เกิดผลทางการเมืองตามมา แต่ต้องพิจารณาให้ได้ว่า การไม่กระทำอันใดเกิดจากความรู้สึกแปลกปลอม เป็นการมีส่วนร่วมและการไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ไม่เป็นการมีส่วนร่วม

กรณีที่ 6 การกระทำที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองทั้งที่ตื่นตัวทางการเมืองมากและตื่นตัวทางการเมืองน้อย เช่น ผู้รับสมัครเลือกตั้งหรือผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ไม่ได้ไปลงคะแนนเสียง แต่ขอวิพากษ์วิจารณ์หรือถกเถียงเรื่องการบริหารการเมืองกับเพื่อนบ้านหรือผู้ที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือผู้ที่สนใจข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ

กรณี ที่ 7 การมีส่วนร่วมในทางการเมืองเป็นการกระทำทางการเมืองทั้งที่มีความต่อเนื่องและเป็นครั้งคราว ซึ่งรวมถึงการกระทำทางการเมืองที่ใช้ความรุนแรงด้วย เช่น การรับสมัครเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การก่อกวนจลาจล วุ่นวายหรือการก่ออาชญากรรมทางการเมือง

กรณี ที่ 8 การกระทำที่ประสงค์จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองและการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการได้ด้วย

กรณี ที่ 9 การมีส่วนร่วมมิใช่การดำเนินการที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติเท่านั้น แต่เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

กรณี ที่ 10 การปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถต่างกันได้ตามกาล เวลาและสถานที่ เช่น ครั้งหนึ่งอาจถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่อีกช่วงเวลาหนึ่งอาจไม่เป็น หรือในพื้นที่หนึ่งอาจถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมในทางการเมือง แต่อีกพื้นที่หนึ่งอาจถือว่าเป็นไม่เป็นก็ได้

ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552: 16) โดยมีข้อพึงสังเกต คือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548: 29-30) ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชน โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสารและการแสดงนิทรรศการ แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้น เช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่าง ๆ

หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้ฟัง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการ ระหว่างผู้วางแผนโครงการกับ ประชาชนเพื่อประเมินความก้าวหน้า หรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่าง ๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิง ปฏิบัติการ การเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับ ประชาชนมีความ รับผิดชอบร่วมกันในการวางแผน เตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้น จากการดำเนินการโครงการ เหมาะที่จะ ใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้ง มาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อินนุญาติตุลาการเพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งและการเจรจาเพื่อหาทาง ประนีประนอมกัน

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็น ระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับ ประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็น ขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดย ประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมี

ส่วนร่วมโดยประชาชนเพื่อแก้ปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลง ประชาคมติ แต่การลงประชามติจะ สะท้อนถึงความต้องการของประชาชน ได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของ ประเด็นที่จะลงประชามติและการ กระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสีย ของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชน เข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทาง การเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติ จะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทย รัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการ ประชาคมติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสีย ข้างมากและแบบที่เป็นเพียงการให้ คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี ซึ่งไม่มีผล บังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่าง ใด (มาตรา 165) ซึ่งรูปแบบของการมี ส่วนร่วมทางการเมืองมีอยู่ 5 ประการ คือ 1) การออกเสียงเลือกตั้ง 2) การ รณรงค์หาเสียง 3) การกระทำของแต่ละ บุคคลเป็นเอกเทศต่อปัญหาทาง การเมืองและสังคม 4) การเข้าร่วม กิจกรรมของกลุ่ม 5) กิจกรรมที่ใช้ ความรุนแรงและอาจเป็นการกระทำที่ ผิดกฎหมาย

ปัญหาและอุปสรรคของการ มี ส่วน ร่วม ทาง การ เมื อ ง ของ ประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกเร้าหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีปัญหาอุปสรรค (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552: 99-103) ดังนี้

- 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับแนวคิดและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2) โครงสร้างกฎหมายและกระบวนการนโยบายยังไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ
- 3) การขาดแคลนผู้มีทักษะในการใช้เครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4) ปัญหาเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและความพร้อมของประชาชน
- 5) ปัญหาด้านความพร้อมของภาครัฐ
- 6) การไม่มีตัวชี้วัดชัดเจนที่จะบ่งบอกให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมหรือจำนวนมากน้อยที่หน่วยงานของรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม จึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานให้ดีขึ้น เพราะไม่มีมาตรฐานในการทำงานที่ชัดเจน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุคำว่า *มีส่วนร่วม* 22 ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเขียนไว้ 11 ครั้ง แต่อย่างน้อยกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่ระบุไว้ 34 ครั้ง ในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเข้าใจสิทธิของตนเองที่รัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก ลงวันที่ 6 เมษายน 2560 หน้า 20, 38, 70 และ 76 ได้กำหนดแนวทางที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิโดยตรงตามมาตรา ดังต่อไปนี้

ประการที่แรก ในมาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมถึงการตัดสิ้นใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

ประการที่สอง มาตรา 133 (3) มาตรา 236 และมาตรา 256 (1) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง สามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้ 1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือหมวด 5 หน้าที่รัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย 2) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 20,000 คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานพอสมควรเพื่อกล่าวหาว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง 3) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000

คน มีสิทธิเข้าชื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

การเข้าชื่อเสนอกฎหมายโดยประชาชนซึ่งเป็นสิทธิของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, 2550 และ 2560 ระบุให้ประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดอนาคตของตนเองและประเทศผ่านการเข้าชื่อเสนอกฎหมายด้วยเช่นกัน คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 10,000 คน ที่สามารถรวมตัวกันเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้ การเข้าชื่อเสนอกฎหมายมีหลักการสำคัญที่ประชาชนผู้ต้องการเสนอกฎหมายควรรู้โดยมีตารางเปรียบเทียบให้เห็นดังต่อไปนี้

ประเด็น	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560
คุณสมบัติและจำนวนของผู้มีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ.	มาตรา 170 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 50,000 คน	มาตรา 163 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน	มาตรา 133 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คน

ประเด็น	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560
ร่าง พ.ร.บ. ที่ประชาชนมีสิทธิเสนอ	มาตรา 170 ประชาชนมีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	มาตรา 163 ประชาชนมีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	มาตรา 133 ประชาชนมีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ
ข้อยกเว้นร่าง พ.ร.บ. ที่ประชาชนมีสิทธิเสนอ	มาตรา 171 หากเป็นร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี	มาตรา 163 หากเป็นร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี	มาตรา 133 หากเป็นร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี

ตาราง 1 เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญไทยทั้ง 3 ฉบับ

แนวทางการส่งเสริมความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบันสามารถกระทำได้ผ่านหลายช่องทาง เช่น

1. ผ่านระบบการศึกษา ในปัจจุบันรัฐบาลได้มุ่งเน้นการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเมืองผ่านสถานศึกษา โดยเริ่มจากการจัดทำหลักสูตรระดับปฐมวัยจนถึงหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาให้มีแนวคิดในการฝึกฝนนักเรียนและนิสิตนักศึกษาให้รู้จักสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกในการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยการเรียนรู้ทฤษฎี

ควบคู่กับการปฏิบัติในวิถีชีวิต ตั้งแต่เด็กการเรียนรู้การสอนในระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ปัจจุบันได้มีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนทางการเมืองมากมาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้มีการทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับสถานศึกษาหลายแห่ง เช่น บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักคณะกรรมการการเลือกตั้งกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560)

ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรม การส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น โดยมุ่งหวังที่จะปลูกฝังองค์ความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกระดับ

2. ผ่านทางสื่อมวลชน การสื่อสารทางสังคมโลกออนไลน์ (Social Network) มีความสำคัญในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้ การใช้สังคมออนไลน์ของตลอดปี พ.ศ. 2559 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 พบว่า คนไทยใช้เฟซบุ๊ก (Facebook) ถึง 47 ล้านคน แต่เพิ่มขึ้นเพียง 15% ขณะที่คนใช้อินสตาแกรม (Instagram) 11 ล้านคน เพิ่มขึ้น 41% ไลน์ (LINE) มีผู้ใช้ 41 ล้านคน ส่วนทวิตเตอร์ (Twitter) ได้เติบโตมากที่สุดในทุกโซเชียลมีเดีย (Social Media) ในไทย มีผู้ใช้ถึง 9 ล้านคน เพิ่มขึ้น 70% อาจเป็นเพราะการที่ดาราทองไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะเกาหลีและญี่ปุ่นที่ใช้ทวิตเตอร์มากขึ้น (ปานระพี, 2560) หากเทียบกับในยุคก่อนที่การรับรู้ข่าวสารทางสื่อมวลชนของประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้จากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่ยุคปัจจุบันสื่อจากสังคมออนไลน์มีอิทธิพลค่อนข้างมากในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน และสามารถมีส่วนร่วมแสดงความ

ความคิดเห็นหลายรูปแบบ อีกทั้งทางรัฐบาลเองได้มีช่องทางให้ประชาชนได้สะท้อนปัญหาของตนหรือชุมชน แสดงข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาด้วยการรายงานหรือวิเคราะห์ผลการทำงานของรัฐบาลอย่างเต็มที่ สามารถตรวจสอบความโปร่งใสของรัฐบาลผ่านหน่วยงานตรวจสอบหรือองค์กรยุติธรรม โดยปราศจากอคติหรือการครอบงำทางการเมือง

3. ผ่านทางรัฐบาล ในปัจจุบันรัฐบาลมีเวทีรับฟังปัญหาของประชาชน รับฟังข้อเสนอแนะของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือส่งตัวแทนในการแก้ปัญหา พิจารณากฎหมายที่เสนอโดยประชาชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก การทำประชาคมตีในการตัดสินใจที่สำคัญ เปิดโอกาสให้มีการชุมนุมประท้วงของประชาชนโดยสงบตามกรอบกฎหมาย เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเทศบาลเมืองแม่เหียะในจังหวัดเชียงใหม่ของ (สุวปรียา จันดี, 2562) ไม่ว่าจะเป็นในด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านผลประโยชน์และด้านการประเมินผล อันเป็นการระดมความรู้ความสามารถจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเป็นการกระจาย

อำนาจจากเบื้องบนสู่เบื้องล่างได้แก้ไข ปัญหาของตนเองให้เกิดผลเป็น รูปธรรมในลักษณะของการมีส่วนร่วม ในภาคประชาชน

สรุป

สำหรับ ประเทศไทย มีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ ทุกฉบับมี หลักการที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การ ส่งเสริมให้ประชาชนเป็นเจ้าของ อำนาจสูงสุดหรือที่เรียกว่า อำนาจ อธิปไตย อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในอดีต ไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาระบบ การเมืองการปกครองเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ต่อเมื่อกระแสการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยจากโลกตะวันตกเข้าสู่ ประเทศไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชน จึงตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนและ มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น ดัง จะเห็นจากการปฏิรูปการเมืองที่ ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2540 และ ต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนจึงมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อย่างไร ก็ดี การมีส่วนร่วมดังกล่าวมีลักษณะ เป็นกระบวนการ คือ การมีรูปแบบ รวมถึงวิธีการปฏิบัติที่ต่อเนื่องหรือ เชื่อมโยงกับหลายองค์ประกอบและ

ต้องดำเนินการตามกฎหมาย เช่น การ ดำเนินการก่อนการตัดสินใจของ รัฐบาล รวมทั้งการมีเงื่อนไขที่จะต้อง จัดให้มีก่อนการพิจารณาให้ทุนใน โครงการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่าง ประเทศของธนาคารโลกและธนาคาร อื่นในภูมิภาค นอกจากนั้น ในภาค บริษัทเอกชนได้ดำเนินโครงการการมี ส่วนร่วมของประชาชน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเกี่ยวกับการ จัดหาที่ตั้งโครงการหรือหน่วยงานของ ตน การกำหนดนโยบาย การจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมหรือการเยียวยาแก้ไข แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ ดังกล่าว เพื่อให้โครงการที่จะจัดทำขึ้น ได้รับการยอมรับหรือสนับสนุนจาก ประชาชนอย่างแท้จริง และที่สำคัญ ประการหนึ่ง คือ การไม่เกิดข้อ ร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับผลเสีย หาย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการเมือง การปกครองของไทย ทั้งในระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น ปัญหา การทุจริตคอร์รัปชันในการเลือกตั้ง การ ใช้อำนาจและตำแหน่งหน้าที่ในการ ตัดสินใจกำหนดนโยบายแก่พวกพ้อง ตนเอง การขาดการตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐในลักษณะถ่วงดุล ปัญหา เหล่านี้จะค่อย ๆ หหมดไป ก็ด้วยการ สร้างพลังประชาชนให้เกิดจิตสำนึกใน การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่าง แท้จริง เพราะฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐ

ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้วยการสนับสนุนด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของ

ตนเอง การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชนให้มากที่สุด เพื่อสร้างระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงในอนาคต

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540: ปัญหาอุปสรรคและทางออก*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.
- เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, แปล. *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- ชุตินันต์ สะสอง และคณะ. (2563). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอแวงเมืองปาน จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*. 3 (1), 75-86.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพมหานคร: เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2552). *ประชาธิปไตยรากหญ้า*. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ปานระพี. (24 พฤษภาคม 2560). *เผยสถิติโซเชียลไทยใน Thailand Zocial Awards 2017 ผู้ใช้ twitter เติบโตก้าวกระโดด*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2561, จาก <https://www.it24hrs.com/2017/thailand-zocial-awards-stat-social-media-2017>
- มงคลเลิศ ด้านธานินทร์. (2551). *หลักคิดชาตินิยมและมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาสังคมทันสมัย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิถิทธรรศน์.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (11 ตุลาคม 2540). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก. หน้า 1-99.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (24 สิงหาคม 2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1-127.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- วัชรวิชัย สาร. (2545). การมีส่วนร่วมในทางการเมืองกับการเมืองภาคประชาชน. *รัฐสภาสาร*. 53 (5), 44-100.
- วินิจ ฝาเจริญ. (2562). การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการพื้นที่ป่าบ้านห้วยอี ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 4 (2), 137-150.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- สุวปรียา จันต๊ะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่เหียะ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 4 (1), 16-29.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (6 พฤศจิกายน 2560). *บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2561, จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_all.php?cid=116
- Easton, D. (1971). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*, 2nd ed. New York: Knopf.